

**En hilsen
fra
Islands president
Ólafur Ragnar Grímsson
til Nordens Kvinneforbunds konferanse
Akureyri
den 19. juni 2008**

Ærede konferansedeltakere.

Det er meg en stor ære å hilse på deres konferanse som har overskriften *Mennene med i kampen for likestilling — Fleiri karla í kvennaliðið*, og drøfte hvordan kvinnenes situasjon og likestillingskampen har hatt innflytelse på samfunnets og hele verdens utvikling, samt at den spiller en avgjørende rolle med hensyn til resultater i viktige perioder.

Likestillingskampen har ofte hentet støtte i den overbevisende påstand, at samfunnet og yrkeslivet har ikke råd til å unnvære den kvinnelige arbeidskraften, halvparten av menneskeheten. Dette har vært innlysende i bestemte historiske perioder, for eksempel i de to verdenskrigene på 1900-tallet, og alle er klare over kvinnenes imponerende prestasjoner i krigsårene. Europa står ikke lenger i lys lue, men samfunnet har allikevel fortsatt stort behov for hver enkelts innsats og intelligens, uansett kjønn.

Menneskeheten kjemper nå mot globale miljøtrusler på grunn av klimaendringer som kan ha fryktelige resultater. Vi hører for tiden skremmende nyheter om økonomisk depresjon og kriselignende tilstander på grunn av stadige prisøkninger på matvarer og olje. Verdens befolkning kan ikke fortsette å slappe av i fred og ro i den tro at endringer er unødvendige. Problemene er så omfattende at vi må ty til alle muligheter og benytte oss av alle tilgjengelige evner for å kjempe imot dem.

Når situasjonen er slik burde det så absolutt være mulig å øke forståelsen for hvor viktig kjønnes likestilling er, vi må få flere „menn med i kampen for likestilling“.

Islendingene tenker ofte på de sterke kvinnene som sagaene forteller om, for eksempel Hallgerður langbrók i Njáls saga. Hun straffet sin mann, helten Gunnar på Hlíðarendi, på en avgjørende måte for den lusingen hun fikk. Dette er en klar beskjed fra landnámstida om at man ikke skal finne seg i vold i hjemmet, og tydeligere kunne beskjeden vel knapt bli fordi Gunnar ble jo som følge av dette drept av sine uvenner.

Islandske kvinner i middelalderen var på ingen måte likestilt med menn, men sagaene vet å fortelle at det var skilsmissegrunn å slå sin kone, og man anså det som en skam å utsette en kone for vold, bortsett fra da man fôr i viking og angrep fremmede kyster.

Det påstås at kvinners situasjon på Island var forholdsvis bra i denne perioden sammenlignet med nabolandene. Kvinner hadde lov til egenhendig å tilegne seg et område, slik Auður djúpúðga gjorde det på Vest-Island. Flere titalls kvinner blir også nevnt ved navn som landnámsmenn på Island for elleve hundre år siden. Blant dem var Þórunn Ketilsdóttir, sammen med sin man som tilegnet seg et område her i Eyjafjörður, men hun var faktisk søster til Auður djúpúðga. Man bør vel også nevne Guðríður Þorbjarnardóttir, som fikk det første barnet av europeisk slekt i Amerika for tusen år siden. Hun sies å være middelalderens mest bereiste kvinne, dersom hun var også den første i verdenshistorien som besøkte både Rom og Amerika — omkring 500 år før Kristofer Kolumbus gjorde seg bemerket i verdenshistorien.

Islendingene har vært stolte av de resultater som ble oppnådd på 1900-tallet i likestillingskampen. Kvinner fikk på et tidlig tidspunkt tilsvarende stemmerett som menn. Antall kvinner i islandske kommunalstyre ble mangedoblet i de siste tredjedel av 1900-tallet, og nå er omkring en av tre kommunalstyrelsesmedlemer kvinner. Det er også interessant at forholdsvis flere kvinner enn menn i aldersgruppen 25-64 har universitetsgrad, samt at i over 20 år har flere islandske kvinner enn menn studert ved universiteter. Dette er spesielt interessant med hensyn til at det er bare 104 år siden kvinner først ble tillatt å gå på gymnas.

Islendingene er stolte av å ha vært den første nasjon i verden som valgte en kvinne som president. Vigdís Finnbogadóttir tiltrådte embetet i 1980.

Når vi nå snakker om statsoverhoder, så har Norden en interessant historie om likestilling i den sammenheng. Det første felles statsoverhodet i Norden var faktisk en kvinne, Margrethe den første. Nå

sitter to kvinner som statsoverhoder i Norden, Margrethe den annen i Danmark og Tarja Halonen i Finland.

Norden har lenge vært ledende i verdenssammenheng når det gjelder innføring av lov om begge foreldres svangerskapspermisjon. De fleste er enige om at denne loven er et viktig skritt på veien mot det å oppnå likestilling på arbeidsmarkedet. Jeg har merket at man over alt i verden synes at både selve loven og erfaringene med den er svært interessant.

Vi stiller også store forventinger til den kjensgjerning, at Norden og Baltikum nå samarbeider om likestillingsspørsmål på en målbevisst måte. Der legger man størst vekt på kampen mot prostitusjon, traficking og vold mot kvinner, samt likestilling på arbeidsmarkedet. Alle disse oppgaver er viktige og svært nødvendige.

Det er en viktig oppgave i global målestokk å virke for at kvinner kommer ut på arbeidsmarkedet. Kvinners deltakelse der er uhyre viktig for nasjonenes velstand, kvinners selvtillit og demokratiets framgang. Island ligger i verdensfronten når det gjelder kvinners deltakelse i yrkeslivet. Begge kjønns innsats på arbeidsmarkedet er blitt så omfattende, at mange er begynt å sette spørsmålstegn ved barnas velbefinnende i en slik situasjon. De unge foreldrene tenker i voksende grad på hva det vil bety for barna hvis begge to strever like hardt for sin karriere.

Mange har, i sin iver for økt deltakelse i yrkeslivet, gjort den feil å nedvurdere de tradisjonelle men ofte ulønnede oppgaver som kvinner har hatt med hensyn til omsorg og oppdragelse. Man har i de siste år lagt stadig større vekt på at disse tradisjonelle men nødvendige oppgaver fortjener all respekt.

Nordens kvinneforbund har lenge hatt den viktige rollen å fremheve denne tradisjonelle oppgaven, ikke med det som mål å motkjempe kvinners deltakelse i yrkeslivet, men for å øke både respekt og forståelse for de forskjellige oppgavene som ble gjennomført uten vederlag før i tiden, noe som til dels også fortsatt er tilfellet.

Det er på en måte en naturlig fortsettelse av kvinners tradisjonelle oppgaver, at mange av dem nå satser på yrker som har med omsorg i bred forstand å gjøre. Kvinner utdanner seg for eksempel som lærere, leger og sykepleiere, og i disse yrkesgrupper er de forholdsvis mange og enkelte ganger faktisk i flertall. Hvis man nedvurderer de hjemmegående husmødres innsats i oppdragelsen, er det fare for at man også nedvurderer arbeidsinnsatsen til noen av dem som arbeider utenfor hjemmet, for eksempel lærere eller sykepleiere.

Norden kan på mange måter være stolt over regionens bidrag til kampen for likestilling, og man henviser også i global sammenheng til den nordiske modellen. Dette har allikevel ikke alltid vært tilfellet. For omkring 170 år siden utkom en bok i Sverige av Carl Jonas Love Almqvist, *Det går an*. Boka ble sett på som skandaløs. Heltinnen Sara beskriver der for sin kjæreste, hvordan hun forestiller seg at parets ekteskapelige forhold skal bygge på likestilling. Så spør hun: „Går det an?“ Og den unge mannen svarer: „Det går an“.

Vi synes kanskje ikke i våre dager at det er banebrytende at kvinnen trenger mannens aksept for likestilling i ekteskapet, men disse enkle ord ga tonen for en dristig optimisme som har vist oss vei i nesten to århundrer. Hvis viljen er til stede oppnår man resultater.

Mange andre nordiske forfattere har bidratt til likestillingskampen og dens historie. Jeg nøyes med å nevne Ibsen som forårsaket en langvarig og heftig debatt med skuespillet *Et dukkehjem*, og Selma Lagerlöf som kjempet for kvinners rett til å stemme og fikk som første kvinne Nobelsprisen i litteratur. Blandt de viktigste islandske kvinnelige forfattere var Svava Jakobsdóttir, Jakobína Sigurðardóttir og Auður Haralds som sjokkerte islandske lesere samtidig som Vita Andersen utga i Danmark sin bok *Hold kæft og vær smuk* — bare tittelen vakte straks stor oppmerksomhet.

Nordens bidrag til kvinners kamp for likestilling og innflytelsen på samfunnet har vært omfattende og mangesidig i global målestokk. Mange har bidratt til denne historien og deltatt i omformingen av det nordiske samfunnet. Nordens kvinneforbund spiller en viktig rolle i denne sammenheng og fortjener en stor ære for det. Dere har hatt en uvurderlig innflytelse med deres sosiale aktiviteter og argumenter.

Jeg ønsker dere til lykke med de resultater som forbundene har oppnådd, samtidig som jeg takker for deres viktige bidrag til et bedre og et mer rettferdig samfunn.